

Wystąpienie Rzecznika Praw Obywatelskich

otwierające konferencję

Spoleczne Nierówności Edukacyjne

23 kwietnia 2009 r.

Szanowni Państwo!

Witam wszystkich bardzo serdecznie. Dziękuję za przyjęcie zaproszenia do wspólnego rozważenia jednego z podstawowych według mojej oceny społecznych zagadnień.

Mam nadzieję, że przedstawione w toku konferencji informacje i doświadczenia będą znakomitą podstawą do formułowania dalszych wniosków, w tym do rekomendowania działań właściwym organom i instytucjom publicznym. Być może też staną się inspiracją dla kolejnych inicjatyw obywatelskich.

Jako Rzecznik Praw Obywatelskich chciałabym zwrócić uwagę, że Konstytucja RP (art. 70 ust. 4) zobowiązuje władze publiczne do zapewnienia obywatelom powszechnego i równego dostępu do wykształcenia. Oczywiście zdajemy sobie sprawę z wysiłku, jaki podejmują w celu realizacji tego obowiązku prawnego różne instytucje publiczne: państwowe, w tym zwłaszcza Ministerstwo Edukacji Narodowej i podległe mu jednostki, a także samorządowe, które zajmują się prowadzeniem szkół. Wydaje się jednak, że w kwestii równego dostępu do wykształcenia mamy nadal sporo do zrobienia - stan faktyczny jest wciąż więcej niż niezadowolający.

Pozwolę sobie zauważyć, że moim celem jest nie tylko, czy nie tyle, załatwianie spraw indywidualnych, czy wytykanie błędów systemowych w różnych obszarach: edukacji, ochrony zdrowia, wymiaru sprawiedliwości czy innych. Ale

także, przy pomocy państwa, formułowanie propozycji i wspieranie takich działań, które służyć będą rzeczywistej realizacji prawa do nauki.

Nietrudno zauważyć, że również w sferze edukacji brakuje nam widocznej strategii - programu przewidującego długoterminowe efekty związane z rozwojem społecznym oraz, że cząstkowe reformy są nieskoordynowane i mało zadawalające.

Wyzwania współczesności, takie jak chociażby postęp technologiczny, czy procesy demograficzne oraz związane z tym konsekwencje w wielu obszarach życia społeczno-gospodarczego nie pozwalają nam na taką bierność. Za dzisiejsze zaniechania z pewnością przyjdzie nam zapłacić. Obawiam się, że cenę wyższą niż się możemy spodziewać.

Dlatego też istnieje paląca potrzeba inicjowania merytorycznej debaty publicznej w wielu podstawowych kwestiach.

Powinniśmy się zastanawiać nie tylko nad tym, jak wyjść z obecnego kryzysu ekonomicznego, jak chcemy tworzyć czy pomnażać nasze zasoby materialne, ale przede wszystkim, co jest bardziej dalekosiężnym działaniem, jak odtworzyć czy budować zniszczony w latach powojennych kapitał społeczny, który jest jednym z podstawowych warunków rozwoju. Główną rolę w tym zakresie ma szeroko pojęta edukacja i wychowanie młodego pokolenia.

Tutaj dochodzimy do kwestii kapitału kulturowego każdej osoby, zależnego od jego rodziny i środowiska, kształtującymi jej świadomość, postawy, w konsekwencji również - pozycję społeczną. W sytuacji oczywistego zróżnicowania w tym zakresie, wynikającego zwłaszcza z pochodzenia społecznego czy miejsca zamieszkania i wiążącym się z tym utrudnionym dostępem do dóbr kultury, powinniśmy podjąć starania, aby tego rodzaju dyskryminujące braki były w miarę możliwości wyrównywane, co jest jednym z warunków demokracji, równomiernego rozwoju społecznego i zwykłej ludzkiej sprawiedliwości.

Powinniśmy mieć także na względzie, iż konieczność ustanowienia programów ochronnych dla najmłodszych, poszerzenie pomocy socjalnej szkół i wzmocnienie jej skuteczności, jest tym większa i nagła w okresie spowolnienia gospodarczego, w którym obecnie się znajdujemy.

O podjęcie działań ochronnych wobec dzieci w dobie kryzysu zwróciłem się już uprzednio do Ministra Pracy i Polityki Społecznej, Edukacji Narodowej, Zdrowia oraz Spraw Wewnętrznych i Administracji; wystąpiłem też w marcu br. ze wspólnym z Rzecznikiem Praw Dziecka apelem do Prezesa Rady Ministrów. Potrzebne jest zwrócenie uwagi na negatywne konsekwencje migracji zarobkowej, która stała się stałym zjawiskiem współczesności, nie tylko w naszym kraju.

Dzisiejsza konferencja ma na celu:

1. opisanie problemu społecznych nierówności edukacyjnych - przegląd dorobku naukowego wynikającego z badań tego zjawiska;
2. przedstawienie doświadczeń praktyków, którzy podzielą się swoimi sukcesami, a także pouczającymi niepowodzeniami, w swojej pracy na rzecz zniwelowania społecznych nierówności edukacyjnych i ich znaczenia dla dalszego rozwoju ich podopiecznych;
3. sformułowanie postulatów, których zastosowanie mogłoby być pomocne w poprawie obecnego stanu.

W sesji I oraz na otwarcie sesji II wysłuchamy wystąpień naukowców zajmujących się problematyką nierówności edukacyjnych - członków Zespołu eksperckiego przy moim urzędzie ds. edukacji:

1. Pani prof. Marty Zahorskiej z Instytutu Socjologii Wydziału Filozofii i Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego,
2. Pana prof. Ireneusza Białeckiego, dyrektora Centrum Badań Polityki Naukowej i Szkolnictwa Wyższego Wydziału Stosowanych Nauk Społecznych i Resocjalizacji Uniwersytetu Warszawskiego,
3. Pani prof. Urszuli Sztanderskiej z Katedry Makroekonomii i Teorii Handlu Zagranicznego Wydziału Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Warszawskiego
4. Pana dr Jerzego Lackowskiego, dyrektora Studium Pedagogicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego.

W sesji II odbędzie się „panel dobrych praktyk”, z udziałem:

1. Pani Renaty Filipowicz, Dyrektor Szkoły Podstawowej i Gimnazjum w Kwiatonowicach,
2. Pani Danuty Gębali, Dyrektor Gimnazjum w Starym Kurowie,
3. Pana Roberta Kaźmierczaka, Zastępcy Burmistrza Jarocina,
4. Pana Stanisława Kracika, Burmistrza Niepołomic oraz
5. Pana Wojciecha Starzyńskiego, Prezesa Społecznego Towarzystwa Oświatowego.

Liczę na Państwa udział w dyskusji, która odbędzie się zarówno w toku sesji I, jak i sesji II - jej wnioski z pewnością będą pomocą w opracowaniu stanowiska, które będę mógł zaprezentować w wyniku tego spotkania, przekazując właściwym organom władzy centralnej (przede wszystkim Ministra Edukacji Narodowej) informacje o diagnozowanych problemach oraz zgłaszanych postulatach działań niwelujących negatywne przejawy i skutki nierówności edukacyjnych.

Kończąc pragnę wyrazić nadzieję na dalszą z Państwem współpracę.

Chciałbym poinformować, że planujemy (prawdopodobnie w październiku br.) zorganizowanie konferencji nt. edukacji obywatelskiej (Kształtowanie postaw obywatelskich a szkoła). Dziękuję i życzę owocnych obrad.